

Prof. dr. sc. Marijan Brežnjak

professor emeritus

(Zagreb, 27. travnja 1926. – Zagreb, 16. siječnja 2014.)

U Zagrebu je 16. siječnja 2014. u 88. godini preminuo prof. dr. sc. Marijan Brežnjak, prof. emeritus, umirovljeni nastavnik Šumarskog fakulteta u Zagrebu, znanstvenik i stručnjak, doajen drvno-tehnološke struke s područja pilanarstva.

S boli i tugom 23. siječnja 2014. godine na zagrebačkom Mirogoju okupila obitelj, rodbina, prijatelji, kolege i pripadnici drvnotehnološke struke te ga ispratili na posljednji počinak.

Prof. Marijan Brežnjak rođen je 27. travnja 1926. godine u Zagrebu od oca Stjepana i majke Marije, rođene Poslon. U Zagrebu je završio osnovnu školu te maturirao na Prvoj muškoj realnoj gimnaziji. Na Šumarskom odjelu, Tehničkom smjeru, Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu diplomirao je 1952. godine stekavši zvanje diplomiranog inženjera šumarstva.

Nakon završetka studija radio je u drvnoindustrijskim poduzećima u Klani i Delnicama. Godine 1955. izabran je za asistenta iz predmeta Pilanska prerada drva u Zavodu za tehnologiju drva Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu. Doktorat šumarskih znanosti, s područja pilanske prerade drva stekao je 1964. godine. Za docenta je izabran 1971., za izvanrednog profesora 1972., a za redovitog profesora 1977. godine.

Na Katedri za tehnologiju drva Drvnotehnološkog odjela Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu radio je i stjecao odgovarajuća akademska zvanja sve do odlaska u starosnu mirovinu 1991. godine.

Kao veliki entuzijast u svome poslu, i nakon umirovljenja nastavio se baviti znanstvenim, stručnim i nastavnim radom s područja pilanarstva kao nositelj predmeta na diplomskom i poslijediplomskom studiju tijekom nekoliko akademskih godina.

Na Šumarskom je fakultetu, ovisno o znanstvenom statusu i potrebama nastavnog plana, vodio laboratorijske i terenske vježbe te održavao predavanja iz predmeta Pilanska prerada drva i Tehnologija masivnog drva u sklopu dodiplomske nastave.

Na poslijediplomskoj nastavi vodio je studije i predavao predmete za stjecanje zvanja magistra i doktora znanosti s područja tehnologije masivnog drva, odnosno pilanske prerade drva.

Vodio je mnoštvo diplomskih radova te bio mentor za pet uspješno obranjenih doktorata znanosti i deset magisterijskih radova.

Uz rad na Šumarskom fakultetu u Zagrebu, tijekom svoje dugogodišnje nastavne, znanstvene i stručne

aktivnosti kontaktirao je i surađivao s nizom svjetski poznatih institucija i znanstvenika. Ta se suradnja očitovala u brojnim znanstvenim i stručnim radovima i raspravama objavljenima na više jezika u hrvatskim i svjetskim znanstvenim i stručnim časopisima ili u posebnim publikacijama, te mnogobrojnim predavanjima, kraćim ili duljim posjetima raznim svjetskim istraživačkim centrima s područja drvne tehnologije i tehnike.

Više je puta bio na studijskim boravcima u Norveškoj, i to na Drvnotehničkom institutu u Oslu i na Odjelu za tehnologiju drva pri Visokoj poljoprivrednoj školi, u Aasu, gdje je kao gostujući profesor držao i nastavu.

Kao ekspert za pilanarstvo organizacije FAO i Ujedinjenih naroda godinu je dana boravio i radio u Rangoonu, u Burmi, gdje je kao savjetnik za unapređenja tamošnjeg pilanarstva izradio niz odgovarajućih studija, projekata i ekspertiza za vladu Burme.

Osim toga, posjetio je te često i održao predavanja i u ovim institucijama:

- u Laboratoriju za šumske proizvode Kalifornijskog sveučilišta u Berkeleyu (SAD)
- u Institutu za drvo u Madisonu (Winsconsin - SAD)
- u Laboratoriju za šumske proizvode u Princes Risboroughu (Velika Britanija)
- u Institutu za istraživanja na području tehnologije drva u Münchenu (Njemačka)
- na Visokoj drvarskoj školi u Zvolenu (Slovačka)
- u Institutu za drvo u Bratislavi (Slovačka)
- u Švedskom institutu za istraživanja na području tehnologije drva u Stockholmu (Švedska)
- u Laboratoriju za istraživanja na području drvne tehnologije u Tampereu (Finska)
- u Tehničkom centru za drvo u Parizu (Francuska)
- u Odjelu za drvo Sveučilišta u Kyotu (Japan)
- u bivšoj Jugoslaviji: u Ljubljani, na Lesarskom odelku Biotehničkog fakulteta te u Sarajevu i Beogradu.

Nekoliko je puta organizirao i vodio studijska putovanja stručnjaka iz hrvatskih i slovenskih drvnoindustrijskih poduzeća u odgovarajuće pogone u Norveškoj i Švedskoj.

U akademskim godinama 1972. – 1974. bio je prodekan Drvnoindustrijskog odjela Šumarskog fakulteta, a od 1981. do 1983. i dekan Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Bio je dugogodišnji predstojnik Katedre za tehnologiju drva Šumarskog fakulteta, kao i dugogodišnji član Upravnog odbora i Redakcijskog savjeta časopisa "Drvna industrija", a kraće je vrijeme obnašao i dužnost glavnog urednika tog časopisa. Bio je i član Uredničkog odbora Šumarskog lista za stručno područje pilanske prerade drva. Povremeno je na

Fakultetu te u različitim strukovnim organizacijama u Zagrebu obavljao i niz drugih odgovarajućih poslova.

Obnašao je i mnoge funkcije u raznim internacionalnim stručnim organizacijama. Tako je od 1972. do 1974. godine bio predstavnik tadašnje Jugoslavije u Tehničkom savjetu SEV-a u Bratislavi. Neko je vrijeme bio predstavnik bivše Jugoslavije u Komitetu za drvo pri Ujedinjenim narodima. Od 1976. do 1984. godine bio je član Internacionalnog savjeta IUFRO-a, u svojstvu predsjednika jedne od sekcija. Aktivno je sudjelovao na pet svjetskih kongresa IUFRO-a (u Oslu 1976.; u Kyotu 1980.; u Ljubljani 1985.; u Montrealu 1990. i u Tampereu 1995.). Održao je referat i na Internacionalnoj konferenciji IUFRO-a, Sekcije za drvne proizvode u Oxfordu (Velika Britanija).

Objavio je, sam ili u suradnji s drugima, više od 100 znanstvenih i stručnih radova, 18 stručno-informativnih radova, 12 ekspertiza i projekata, 22 prijevoda i prikaza iz strane znanstvene i stručne literature, četiri udžbenika te veći broj kraćih ili duljih informativnih radova. Radovi su mu objavljeni u raznim znanstvenim ili stručnim domaćim i stranim publikacijama, na hrvatskome, engleskome, njemačkome i norveškom jeziku.

U mnogim gradovima Hrvatske i diljem svijeta održao je više od 30 javnih predavanja. Osim toga, napravio je niz recenzija te izradio brojne interne stručne studije i razne pisane materijale kao pomoć studentima u učenju.

Jedini je u Republici Hrvatskoj u jednom hrvatskom i jednom njemačkom znanstveno-stručnom časopisu objavio dokumentirane podatke o štetama drvnoindustrijskih poduzeća u Hrvatskoj, nastalima tijekom Domovinskog rata.

Za svoj cjelokupni znanstvenoistraživački, stručni i nastavni rad dobio je velik broj priznanja:

- 1989. godine od Zagrebačkog je sveučilišta dobio Priznanje zaslužnog profesora
- 1997. godine izabran je za počasnog člana Akademije šumarskih znanosti
- 1998. godine dobio je Povelju Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, za osobit doprinos razvoju i promicanju šumarske nastave i znanosti u Republici Hrvatskoj
- 1999. godine dobio je Zahvalnicu časopisa Drvna industrija
- 2000. godine od Zagrebačkog je sveučilišta izabran u akademsko zvanje Profesora emeritusa
- 2005. godine, na 2. drvnotehnološkoj konferenciji, održanoj u Opatiji, dobio Priznanje za životni doprinos razvoju drvnog sektora.

I u svojim neformalnim aktivnostima prof. Marijan Brežnjak bio je iznimno zanimljiva i društvena osoba. Plijenio je svojom jednostavnošću i prisnošću. Uvijek je bio spreman savjetovati i pomoći u održavanju nastave, napredovanju, pisanju ili objavljivanju radova. Kad god mu je zdravlje dopuštalo, vrlo se rado odazivao na razna druženja s kolegama iz gimnazijskih dana, s kolegama na fakultetu i s članovima Hrvatsko-ga šumarskog društva.

S obzirom na vrlo bogato životno iskustvo, bio je nadasve zanimljiv sugovornik i predavač. Kada se kao profesor u mirovini ponovo aktivirao u nastavi, stu-

denti bi me često pitali kada će opet doći održati predavanje onaj „stari zanimljivi profesor“. Nažalost, toga više neće biti.

Svijetli lik i djela prof. Marijana Brežnjaka ostat će trajno upisana u anale Šumarskog fakulteta te u mislima i srcima onih koji su ga poznavali, družili se s njim i cijenili ga kao jednoga od najvećih doajena drvnotehnoloških znanosti na ovim prostorima.

Neka mu je vječna hvala.

doc. dr. sc. Josip Ištvančić

Kao najbliža svjedokinja pokojnikova života i karijere zahvaljujem prof. dr. Josipu Ištvančiću na tekstu *In memoriam* kojim je rezimirao rad svoga dugogodišnjeg kolege, profesora i mentora, rad koji samo struka može na pravi način vrednovati.

Ono što treba dodati, jest nešto o prof. Brežnjaku kao čovjeku, a što znaju samo bliski prijatelji, kojih više nema mnogo, i obitelj: Marijan Brežnjak bio je vjerojatno jedini „drvarac“ među umjetnicima ili ponajveći nesuđeni umjetnik među tzv. drvarcima. Kad kažem riječ *umjetnik*, mislim na njegov osviješteni osjećaj prema samoj umjetničkoj biti *života*. Mislim time na stvaralački, osjećajan odnos prema uvijek novoj i uzbudljivoj svakodnevnici, prema zajedničkome, (ne)običnom, sveljudskom iskustvu koje je za njega uvijek bilo nekako poetsko, jedinstveno, začudno, uvijek intenzivnije i bogatije od iskustva prosječnih ljudi.

Da parafraziram Thomasa Manna: *bio je pomalo umjetnik izgubljen u građanskom životu*, a opet previše znanstvenik, previše sustavan i „doslovan“ da bi bio u potpunosti - umjetnik. Recimo, na primjer, samo to da je želio biti slikar, a nije primljen na akademiju i postao je, zacijelo ne posve slučajno, šumar i tehnolog. Ili spomenimo i to da je posljednjih godina pisao polufiksijske memoare koji, bili oni objavljeni ili ne – otkrivaju onaj poseban odnos prema riječima, dvojabama i pamćenju, tipičnima za pisca. Osim toga, njegovi crteži školskih kolega u *Spomenici maturanata I. muške realne gimnazije u Zagrebu 1946.*, objavljenoj uz proslavu 60. obljetnice mature, upravo su izvrsni, kako kažu svi. Akademik Vladimir Stipetić te pokojni Ranko Filjak i Tomica Barišić bili su u gimnaziji ekipa mladog Brežnjaka ne samo za preferans, nego i za izlaske, glazbu, operu, izložbe, za idiličan život srednjoškolača posljednjih mirnodopskih dana koje će naprasno prekinuti rat.

Neostvareni slikar, ljubitelj glazbe, lijepe književnosti i stranih jezika postao je, stjecajem okolnosti „drvarac“, ali posebnoga kova: doživljavao je drveće kao žive organizme, a drvo je opisivao ne samo kao funkcionalne nego i kao umjetničke oblike, kao preobraženu, produhovljenu prirodu. (Osobito je volio kanadske toteme i turopoljske crkvice od drva koje su ga podsjećale na slične crkvice u Skandinaviji.)

I sam odnos prema drveću, od sekvoja u Kaliforniji do šuma tikovih stabala u Burmi, bio je na neki način (i) pjesnički. Njihov je autor mislio o drvu kao o živoj tvari koja ima veze s umjetnosti, kao i svaka čovjekova kreativna intervencija u prirodi: Tesanje,

tokarenje, rezbarenje, funkcionalno ili estetsko oblikovanje drva, prije nego što su postali znanstveno kompjutorizirano istraživanje, bili su nekoć starinska manufaktura, umjetnički obrt. Po pričanju pamtim pilane potočare (tema doktorata) i prvi posao mladog inženjera u „bespućima“ gorskokotarskih prašuma, u kojima se osjećao kao traper ili istraživač - sve mu je bilo uzbudljivo, novo, pustolovno. I taj ga osjećaj strasnog zanimanja za romanesknu bit priča koje nam život ispisuje nije nikada napuštao.

Unuk djeda s „mustaćima“ iz Podbele, iz „hiže s podom od nabijene zemlje“, sin obrtnika iz donje Ilice i mame što je došla za službom iz Krapine, najstariji brat u obitelji s dvije sestre, bio je „mali uplašeni Zagorac“, kako je o sebi volio govoriti bez imalo koketerije. No taj će isti čovjek kao stručnjak i znanstvenik kasnije obići velik dio svijeta i najdulje boraviti u Norveškoj, koja je postala dio njegove kulture i osobnosti. Poezija Sjevera, skijanja na zamrznutim jezerima, ugodaj toplih šumskih koliba i tragovi ženskih krpilji u snijegu bili su središnji dio njegove imaginacije, kao i nezaboravna iskustva Burme i južnoazijskoga „vodenog“ potkontinenta.

Životopis buran, bogat i po osobitom načinu doživljavanja romantičan – ne u smislu kičastog pretjeravanja, nego iskrenog oduševljenja za ljude, žene, krajolike, za strana podneblja i kulture koje je empatijski upijao i o kojima je do kraja života maštao. Zahvaljujući svojoj dobokoj osjećajnosti i dobroti.

A pisac je u njemu cijelo vrijeme čekao, kao i onaj pritajeni slikar.

Volio je tako Kraljevića i Račića, francuske impresioniste; nije volio apstrakciju, Picassa ni kubiste, bili su mu previše konceptualni. Volio je Pariz, koji je za njega bio romantičniji od Londona i Beča. Volio je Matoša i Ujevića, Verlainea i Baudelairea, a posebno njegov stih koji je prigrlio doslovce kao svoj životni moto, a koji glasi: „Trebam uvijek biti pjan (...) Od vina, pjesništva ili vrline, kako vam drago. No opijajte se.“

Bio je po tome pomalo nalik na onog „cvrčka“ iz basne (kako ga je zvao Tomica Barišić, najbolji prijatelj i kolega), uvijek s izraženom intuicijom za sadašnjost trenutka, bez primisli na „vjetar sjeverac“ koji ga je na kraju ipak odnio.

„Odilazim za vihora što nosi me poput lista“ ... bio mu je drugi najdraži stih.

*

Kao primjer navedenoga odabrali smo ulomak iz članka prof. Brežnjaka *Drvo – taj divni materijal* (Šumarski list br. 5-6/96, str. 219-224) iz kojega je razvidna sljubljenost znanstvenika sa svojom materijom, kao i nadahnuti „pogled“ pisca.

Drvo, kao materijal, dakle kao materija od koje nešto proizvodimo, proizvod je živog organizma – stabla, šume, prirode. Kad kažemo: proizvod je živog organizma, to znači nečega što se na određeni način rađa, što raste, što se razvija pa i umire, zar to ne izaziva neko strahopoštovanje! Kakav odnos ima čovjek prema tom stablu, prema drvu kad je već stablo izgubilo (ili su mu ljudi oduzeli) životne funkcije?! (...)

Interesantno je, i za nas danas, kako je čovjek dok je još stvarao – pa i pomoću drva – uvjete svog

opstanka na Zemlji, a pogotovo kasnije kad je takve osnovne uvjete već osigurao, imao osjećaj, čak potrebu za estetskim, umjetničkim oblikovanjem drva i proizvodima od drva. Podsjetimo se na smirene i monumentalne (iako u relativno malim dimenzijama) drvne egipatske sarkofage te likovna i druga oblikovanja na njima; na vikinške upravo nevjerojatno elegantne vitke brodove s ponekad zastrašujućom glavom na izduženom pramcu. Kad govorimo o brodovima, ne možemo a da se ne podsjetimo i na danas još ploveće, uske, s osjećajem za spoj funkcionalnog i lijepog, iz tikovih debala izdubene čamce u deltama Iravadi, Mekonga i drugdje. Pogledajmo i iz drva maštovito izrađenu raznu opremu za lov i ribolov, za hodanje po snijegu koju koriste Laponci; neki se od tih predmeta doimlju kao da služe samo za ukras. Koga može ostaviti hladnim pogled na konstrukciju asketske arhitekture, na stotine godina stare crkve izgrađene u Norveškoj iz debala i dasaka bora i smreke, čiji se zvonici (kao u kamenoj gotici) simbolički izvijaju prema nebu.

Podsjetimo se i na naše – po dimenzijama skromnije – ali u svojoj jednostavnoj rustikalnosti lijepe hrastove crkvice u Turopolju i drugdje, sa svojim nepretencioznim ali skladnim niskim piramidalnim zvoncima. Zadržavaju nas prastare, još i danas prkoseći vremenu, skladne, znalački iz hrastovih tesanih plankski izgrađene kuće u Pokuplju, Slavoniji, Hrvatskom zagorju. Ostajemo upravo zapanjeni pred nevjerojatnom istočnjačkom maštom i vještinom prebogato ukrašenih i izrezbarenih, danas već zapuštenih palača usred Katmandua, izrađenih iz tikovine, ili drugih, na vremenske utjecaje otpornih vrsta drva... I tako bismo mogli nastaviti s nabranjem primjera diljem svijeta o korištenju drva u ljudskoj povijesti, ne samo kao izvanrednog materijala za zadovoljavanje najrazličitijih životnih potreba, nego i za duboko u čovjeku usadenu potrebu za duhovnim izražavanjem, za stremljenje prema lijepome... (...).

Tako je važno pitanje u vezi s drvom o kojem raspravljamo, pitanje njegova korištenja u njegovoj finalnoj formi. Polazimo od toga da je drvo predragocjeni materijal da bismo ga koristili tamo gdje njegove komparativne prednosti pred drugim materijalima ne dolaze do punog izražaja. Pod komparativnim prednostima drva mislimo na estetska svojstva drva (boja, tekstura, čak i određene „greške“ drva), njegovu toplinu u kontaktu s čovjekom, mogućnost lakog oblikovanja i obrade uopće, relativno malu volumnu težinu i druga iznimna svojstva. U tom smislu smatramo da će se masivno drvo u budućnosti koristiti prije svega tamo gdje ono dolazi u izravan ili neizravni doticaj s čovjekom (...).

Nemojmo stoga previše misliti o drvu kao o obnovljivoj sirovini! Mislimo da treba prihvatiti filozofiju o drvu kao vrlo dragocjenom i skupom materijalu, iz nekih aspekata praktički i neobnovljivom, kojeg kod prerade treba što bolje iskoristiti u proizvodnji razumno odabranih finalnih proizvoda.

Tako kaže autor u zaključku svog osjećajnog razmišljanja o drvu u duhu njegova održivog razvoja na već, nažalost, vrlo opustošenom planetu.

prof. dr. sc. Ingrid Šafranek
Zagreb, 3. veljače 2014.